

«Καραβόγιαννος»: ο πυρπολητής Ιωάννης Γ. Θεοφιλόπουλος από τη Γορτυνία (1790-1885) (Ιωάννης Μ. Μιχαλακόπουλος)

/ [Πεμπτούσια](#)

(Περιοδικό «Οι Τρεις Ιεράρχαι», φ. 1569, 01/2017)

Στο άκουσμα εκείνου του μωρουδιακού κλάηματος, οι Λαγκαδινές χαράδρες σάστισαν κι ο Αρτοζήνος σείστηκε. Μόλις είχε έρθει στον κόσμο ο Γιαννάκος του Γιώρη του Θεοφίλη και το χρονολόγιο σημάδευε ανυποψίαστο το έτος 1790, ενώ η τουρκοκρατούμενη Αρκαδία –όπως και η υπόλοιπη Ελλάδα- στέναζε κάτω από τη μπότα του οθωμανού κατακτητή.

Σε ηλικία μόλις 18 χρόνων –και αφού έχει προηγηθεί διαμάχη με τον τοπικό αγά- ο νεαρός Ιωάννης Θεοφιλόπουλος αποχωρίζεται την αγαπημένη γενέτειρά του, τα Λαγκάδια και καταφεύγει αρχικά στο Ναύπλιο και τελικά στα Ψαρά.

Αίθουσα «Ελευθέριος Βενιζέλος» στη Βουλή των Ελλήνων. Ο Γορτύνιος Καραβόγιαννος απεικονίζεται ως σημαιοφόρος, δίπλα στον Κωνσταντή Μικέ Κανάρη.

Μαθαίνει την ανορθόδοξη τέχνη των Πυρπολικών από τον πρώτο διδάξαντα Πατατούκο (Ιωάννη Δημουλίτσα εκ Πάργας) και συμμετέχει με τον στόλο των Ψαριανών σε σειρά παράτολμων αποστολών, σε νησιά (κυρίως) του ανατολικού Αιγαίου απέναντι από τα δαντελωτά ακρογιάλια της Ιωνίας και Αιολίας (Σάμος, Τένεδος, Ελλήσποντος, Δαρδανέλια κτλ). Συγκεκριμένα, σε δύο κρίσιμότες στιγμές του Αγώνα ο Θεοφιλόπουλος έχει καθοριστικό ρόλο. Αρχικά, στις 27 Μαΐου 1821 μετέχει ενεργά μαζί με τον Παπανικολή στην πρώτη πυρπόληση με μπουρλότο ενός τουρκικού πολεμικού πλοίου (δίκροτο ντελίμι), στην Ερεσό. Κατόπιν, ένα χρόνο αργότερα στη Χίο -με νωπό ακόμα το αίμα των εκεί χιλιάδων σφαγιασθέντων Ελλήνων- τινάζει στον αέρα τον αρχιναύαρχο του εχθρικού ναυτικού Καρά Αλή, μέσα στο ίδιο του το «σπίτι», την ναυαρχίδα του οθωμανικού στόλου «Κινούμενο Όρος». Αυτή τη φορά, ο Καραβόγιαννος, κεφαλαιοποιώντας την εν Ερεσώ κτηθείσα εμπειρία του, βρίσκεται στο πλευρό του αξεπέραστου αρχιναυμάχου Κωσταντή Κανάρη.

Δυστυχώς, οι Ιστοριογράφοι της εποχής δεν αναφέρονται στην ιδιαίτερα ενεργό συμμετοχή του Θεοφιλόπουλου σε αυτές τις τόσο αποφασιστικής σημασίας πυρπολήσεις. Αντ' αυτού, η παρουσία του αποσιωπάται (βλ. Παπαρηγόπουλος, Τρικούπης) ή γίνεται μια χαλαρή αναφορά σαν να πρόκειται για ένα «απλό» μέλος του πληρώματος της λέμβου διαφυγής (σκαμπαβίας).

Όμως, υφίστανται αδιάψευστα ιστορικά τεκμήρια απ' όπου προκύπτει ότι ο Θεοφιλόπουλος είχε πρωταγωνιστικό ρόλο κατά τις πυρπολήσεις, συμμετέχοντας

ενεργά ως πηδαλιούχος (ή δαδούχος) στην αιχμή του καταδρομικού δόρατος, στο Μπουρλότο (ηφαιστειο πλοίο)! Συγκεκριμένα, για την επιχείρηση στην Ερεσό, ξεκαθαρίζεται σε επίσημα Πιστοποιητικά της Βουλής των Ψαρών ότι «ο φιλογενέστατος κάτοικος της νήσου Ψαρών κύριος Ιωάννης Γ. Θεοφίλου Μωραΐτης φιλοτιμηθείς και με γενναίαν ψυχήν εμπάρκάρισεν αδωροδοκήτως έσωθεν εις το αποφασισμένον μπουρλότο, το οποίο κατέκαυσε το φθοροποιόν και βαρβαρικόν πλοίον δελίνι του τυράννου».

Παράλληλα, ο Κωνσταντίνος Κανάρης αναφέρει, για τα πολεμικά κατορθώματα και τις αρετές του Καραβόγιαννου: «Δια του παρόντος φανερώνω ο κάτωθεν γεγραμμένος Κωνσταντής Μικέ Καναρίου και διοικητής του ηφαιστειού πλοίου, ότι ο κύριος Ιωάννης Γεωργίου Θεοφιλόπουλος εις την έκπλευσίν του κατά του τυραννικού στόλου, του ευρισκομένου εις Χίον, εφέρθη με μεγάλη επιμονήν και γενναιότητα, εμποδίζων τας διχονοίας με κάθε επιδέξιον τρόπον...».

Φωτογραφία του Ι.Γ. Θεοφιλόπουλου σε βαθύ γήρας. Το ύψος του «αμφίβιου» γίγαντα με το αιάντειον ανάστημα ξεπερνούσε τα δύο μέτρα!

Η πιο σοβαρή και συγκροτημένη προσπάθεια προς αποκατάσταση της ιστορικής αλήθειας έλαβε χώρα την Άνοιξη του 1884 –ένα χρόνο προ του θανάτου του καπετάν Γιάννη- μέσα από τις στήλες των εφημερίδων «Νέμεσις» (διήγηση – συνέντευξη του Θεοφιλόπουλου στον δημοσιογράφο Γιώργο Βαλασόπουλο) και «Εθνικόν Πνεύμα» (σχετική μελέτη του Καθηγητή Εμμανουήλ Βροϊλη με τίτλο «Ο πρώτος πυρπολητής του '21, Ιωάννης Θεοφιλόπουλος ή Καραβόγιαννος»). Στα ανωτέρω δημοσιεύματα αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι εκείνη τη χρονιά οργανώθηκε η πρώτη έκθεση κειμηλίων του Ιερού Αγώνα στο χώρο του Πολυτεχνείου. Όμως «διάφοροι όμιλοι ανθρώπων», αντί να πάνε στην έκθεση που οργάνωσε η κυβέρνηση, «προσήρχοντο εντός πενιχρού οίκου κειμένου επί οδού εγκαρσίου της οδού Αιόλου, παρά την Βρύσιν του Βορρά, ένθα διέμενε ο γέρων πυρπολητής, εν των λειψάνων της αρχαίας ημών ευκλείας». Εκεί, ασπάζονταν ευλαβώς το άτρεμο χέρι του Καραβόγιαννου αφουγκραζόμενοι τους λόγους του «οίτινες ήσαν ζώσα ιστορία των ενδόξων κατορθωμάτων του...».

Πρέπει να τονιστεί ότι ο πολυμήχανος «αμφίβιος» γίγαντας με το «αιάντειον ανάστημα» (το ύψος του ξεπερνούσε τα δύο μέτρα) δεν έδρασε μόνο στη θάλασσα αλλά διακρίθηκε και σε χερσαίες επιχειρήσεις, στο Μοριά και στη Ρούμελη. Στη μάχη των Τρικόρφων για την παλικαριά του, ονομάστηκε «Τσάκαλος» ενώ έγινε ένας από τους υπασπιστές του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη.

Την 1η Δεκεμβρίου 1885, εν Αθήναις, σε ηλικία 95 ετών ο Καραβόγιαννος, με έναν τελευταίο βαρύ κι αποφασιστικό βηματισμό, ανέβηκε να μας αγναντέψει από το πλατύσκαλο της αιωνιότητας. Ο Θεόδωρος Κολοτρώνης ο νεώτερος (ο επονομαζόμενος και Φαλέζ), εμπνεύστηκε τους εξής στίχους για τον Καπετάν Γιάννη:

«Ήταν λιοντάρι της ξηράς
της θάλασσας δελφίνι
τον τρέμαν σαν τον άκουγαν
και Τούρκοι και Αλτζερίνοι»

Βέβαια, η μαύρη θανατερή σκιά σκεπάζοντας το φυσικό σώμα του Θεοφιλόπουλου τον βρήκε πάμφτωχο από υλικά αγαθά. Η πλειονότητα των (απελευθερωμένων πλέον) Ελλήνων είχε ήδη ξεχάσει τις δάφνες του. Όμως, η Ερεσός, η Χιός και τα αγέρωχα Αρκαδικά βουνά ακόμα τις θυμούνται...

«αλκήν δ' ευδόκιμον Μαραθώνιον άλσος αν είποι», Αισχύλος

(μτφ: την άξια νιότη του θα ειπεί του Μαραθώνα το άλσος)

Πηγές:

- 1. Βαλέτας Γ., «Γιάννης Θεοφιλόπουλος. Ο παραγνωρισμένος θρυλικός μπουρλοτιέρης της Ερεσού και της Χίου», Αθήνα, 1972, Αιολικά Γράμματα (Ανάτυπον)**
- 2. Κυριακοπούλου Α., «Ο Λαγκαδινός Πυρπολητής του 1821», περιοδικό «Μάραθα», 2001**
- 3. Καπετανόπουλος Π., «Καραβόγιαννος. Ο αδικημένος πρώτος πυρπολητής του 1821» (www.odosarkadias.gr)**